

EDUSKUNNAN APULAIKESASIAMIEHELLE

ASIA

Selvitys- ja lausuntopyyntö asiassa dnro TRE:926/00.00.02/2024,
EOAK/685/2024, ennakoäänestyksen estyminen psykiatrisessa hoidossa

LAUSUNNON ANTAJA

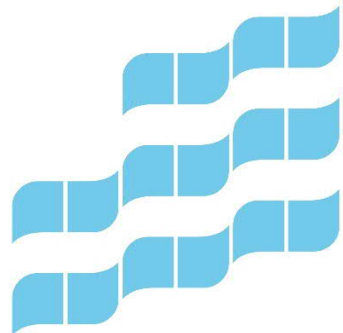
Tampereen kaupungin keskusvaalilautakunta
PL 1008
33101 Tampere
puh. 040 355 6720
keskusvaalilautakunta@tampere.fi

LAUSUNNON ANTAJAN ASIAMIEN JA PROSESSIOSOITE

Keskusvaalilautakunnan sihteeri Juha Perämaa
Tampereen kaupunki / Lakiasiainyksikkö
PL 487
33101 Tampere
puh. 040 503 9038
juha.peramaa@tampere.fi

KANTELU SEKÄ SELVITYS- JA LAUSUNTOPYYNTÖ

Eduskunnan oikeusasiamiehelle tehdyssä kantelussa arvostellaan viranomaisten menettelyä presidentinvaalin 2024 ennakoäänestyksessä. Kantelijan mukaan hän oli ollut 23.1.2024 TAYS:n psykiatrisessa osastohoidossa. Kantelun mukaan hoitohenkilökunta oli estänyt kantelijan äänestämisen viimeisenä

ennakkoäänestyspäivänä. Kantelijan mielestä hänen perustuslaillinen äänioikeutensa ei ollut toteutunut.

Oikeusasiamiehen kanslia on pyytänyt, että keskusvaalilautakunta toimittaa kantelun tutkimiseksi tarvittavan vaalitoimikunnan selvityksen ja antaa oman lausuntonsa asiassa. Kantelun tutkimiseksi on pyydetty myös erilliset selvitykset kaupunginhallitukselta, Pirkanmaan hyvinvointialueelta ja Nokian kaupungin vaaliviranomaisilta.

LAUSUNTO

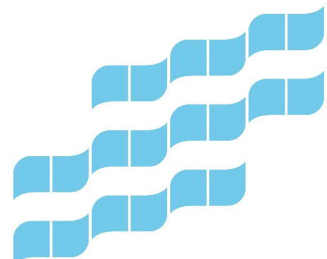
Tampereen kaupungin keskusvaalilautakunta on pyytänyt selvityksen vuoden 2024 presidentinvaalin ennakkoäänestyksen TAYS Keskussairaalassa toimittaneelta vaalitoimikunnalta (1. vaalitoimikunta). Keskusvaalilautakunta viittaa kyseiseen selvitykseen 18.2.2024 ja lausuu oikeusasiamiehen kanslian pyynnön johdosta seuraavasti:

Laitosäänestyspaikkojen valinta ja vaalitoimikuntien asettaminen

Vaalilain 9 §:n 1 momentin 3-kohdan mukaan ennakkoäänestyspaikkoja ovat sairaalat, ympärivuorokautista hoitoa antavat ja muut, kunnanhallituksen päätöksellä määrätyt, sosiaalihuollon toimintayksiköt, rangaistuslaitokset sekä Puolustusvoimien varusmieskoulutusta antavien joukko-osastojen varuskunnat ja Rajavartiolaitoksen varusmieskoulutusta antavat yksiköt. Edellä mainituissa ennakkoäänestyspaikoissa tapahtuvaa äänestystä kutsutaan laitosaänestykseksi.

Vaalilain 15 §:n 1 momentin 2-kohdan mukaan kunnanhallituksen on hyvissä ajoin ennen vaaleja asetettava laitoksessa toimitettavaa ennakkoäänestystä varten yksi tai useampi vaalitoimikunta, joihin kuhunkin kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja yksi muu jäsen sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, joita on kuitenkin oltava vähintään kolme.

Tampereen kaupunginhallitus asetti 6.11.2023 § 456 vuoden 2024 presidentinvaalia varten 12 vaalitoimikuntaa ja valitsi kuhunkin vaalitoimikuntaan 3 jäsentä ja 4 varajäsentä. Lisäksi kaupunginhallitus määräsi vaalitoimikunnat toimittamaan vuoden 2024 presidentinvaalin ennakkoäänestyksen nimeämässään laitoksissa.

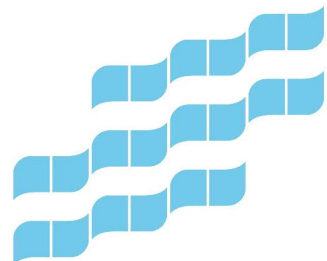

Kaupunginhallituksen päätöstä ovat valmistelleet keskusvaalilautakunnan sihteeri ja keskusvaalilautakunnan toimiston henkilöstö. Keskusvaalilautakunta on laajalti selvittänyt, mitä ympärivuorokautista hoitoa antavia sosiaalihuollon toimintayksiköitä ja muita laitosaänestysseen kuuluvia laitoksia Tampereella on. Selvityksen tarkoituksena on ollut ennen kaikkea selvittää, mitä muutoksia edellä mainituissa laitoksissa tai niiden osastoissa on tapahtunut edellisten vaalien (eduskuntavaalit 2023) toimittamisen jälkeen. Tässä tarkoituksessa keskusvaalilautakunta on hyvissä ajoin ennen presidentinvaalia tiedustellut Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolta tietoja Tampereella sijaitsevista ympärivuorokautista hoitoa antavista laitoksista sekä ollut suoraan yhteydessä Pirkanmaan hyvinvointialueeseen ja yksityisiin palveluntarjoajiin. Lisäksi selvityksiä on tehty itsenäisesti palveluntarjoajien verkkosivuilta.

Kaupunginhallitus nimesi Tampereella laitosaänestyspaikkoja yhteensä 87 kpl. Laitosaänestyspaikkoina toimi isojen sairaaloiden, kuten TAYS Keskussairaala, lisäksi mm. vanhainkoteja, hoito-, hoiva-, veljes- ja sairaskoteja, palvelutaloja, asuntoloita, päihdehuollon laitoksia ja kehitysvammalaitoksia. Laitosaänestyspaikat valikoituivat siten, että pääsääntöisesti kaupunginhallituksen määräämät laitosaänestyspaikat olivat ympärivuorokautista hoitoa antavia laitoksia ym., joissa ennakoäänestys pitää suoraan vaalilain nojalla järjestää ilman erillistä päätöstäkin. Näiden paikkojen lisäksi kaupunginhallitus päätti ennakoäänestyksen järjestämisestä myös joissakin yksittäisissä, vakiintuneiksi laitosaänestyspaikoiksi katsotuissa laitoksissa.

Keskusvaalilautakunta tiedotti kaupunginhallituksen päätöksen jälkeen kaikkia valittuja laitoksia valinnasta ja tulevien vaalien ennakoäänestyksen ajankohdasta sekä siitä, että nimetty vaalitoimikunta tulee olemaan laitoksiin yhteydessä lähempänä vaaleja. Samalla laitoksille lähetettiin vaalitoimikuntien puheenjohtajien yhteystiedot.

Kaupunginhallituksen vaalitoimikuntiin nimeämät henkilöt ovat olleet vaalilain 15 §:n 2 momentin mukaisesti puolueiden esittämiä luottamushenkilöitä. Vaalitoimikunnan toimintaa on tarkoin säännelty vaalilain säännöksin sekä oikeusministeriön vaaliohjein. Vaalitoimikuntiin nimetyille jäsenille ja varajäsenille lähetettiin presidentinvaalia koskevat keskusvaalilautakunnan laatimat ohjekirjeet sekä oikeusministeriön ohjekirja 3 (Ennakoäänestys laitoksessa). Lisäksi vaalitoimikuntien puheenjohtajille ja varapuheenjohtajille järjestettiin koulutustilaisuus 13.12.2023 ja muille vaalitoimikunnan jäsenille 11.1.2024.

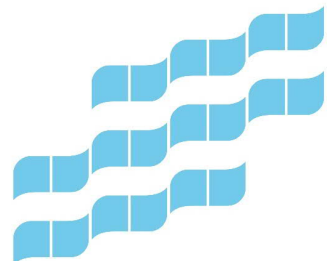

Koulutustilaisuuksissa käsiteltiin esimerkiksi vaalitoimikunnan puheenjohtajille kuuluvia tehtäviä huolehtia yhteistyöstä laitosten kanssa ja velvollisuudesta tiedottaa laitoksia tarkemmasta ennakkoäänestyksen aikataulusta. Koulutustilaisuuksissa käsiteltiin myös sitä, kuka saa äänestää laitoksessa ja miten varmistetaan, että kaikki laitoksen äänestämään haluavat potilaat saavat äänestää. Keskusvaalilautakunta on lisäksi ennakkoäänestyksen ollessa käynnissä avustanut vaalitoimikuntia käytännön ennakkoäänestysasioiden järjestämisessä.

TAYS Keskussairaalan alue ennakkoäänestyspaikkana

TAYS Keskussairaala on ennakkoäänestyspaikkana monesta tavanomaisesta hoivakodista/laitoksesta poikkeava laitosaänestyspaikka. TAYS:n alue on laaja useine rakennuksineen ja alueella on monia eri yksiköitä ja niissä on useita osastoja. Sairaalan osastoilla on paljon hoidettavana olevia potilaita ja näin ollen mahdollisten äänestäjien määrä on huomattava. Alueella työskentelee ja liikkuu paljon myös muita ihmisiä kuin potilaita. Hyvinvointialueuudistuksen myötä on ollut odotettavissa myös muutoksia aikaisempiin käytäntöihin tai osastojakoihin. Edellä mainituista syistä keskusvaalilautakunta on säännöllisesti hyvissä ajoin ennen vaaleja yhteydessä TAYS Keskussairaalan henkilökuntaan ja suunnittelee yhteistyössä laitosaänestyksen järjestelyjä.

Vuoden 2024 presidentinvaalin osalta keskusvaalilautakunta on lokakuussa 2023 ollut yhteydessä TAYS Keskussairaalaan ja tiedustellut muun ohella, onko laitokseen tullut muutoksia edellisten vaalien jälkeen. Samalla on tiedusteltu, onko rakennuksissa joillakin osastoilla remontteja ennakkoäänestysaikana, onko alueelle tullut kokonaan uusia osastoja tai onko tulevan presidentinvaalin ennakkoäänestyksen osalta muuta huomioitavaa. Tarkoituksena on ollut selvittää jo etukäteen tulevaan laitosaänestykseen vaikuttavia tekijöitä. Keskusvaalilautakunta on saanut TAYS Keskussairaalta yksityiskohtaiset sairaala-alueen rakennus-, yksikkö- ja osastojaot sekä potilasmäärät osastoittain. Yhteistyössä TAYS:n kanssa on suunniteltu ennakkoäänestyksen järjestämistä eri osastoilla ja arvioitu äänestäjämääriä, jotta laitosaänestykselle voitaisiin varata riittävästi aikaa. Keskusvaalilautakunnan etukäteen käymien keskusteluiden tarkoituksena on ennen kaikkea sujuvoittaa vaalitoimikunnan ja laitoksen yhteistyötä varsinaisena ennakkoäänestysaikana. Vaalitoimikunnan tehtävänä on myöhemmin vielä sopia tarkemmin käytännön järjestelyistä ennakkoäänestyksessä.

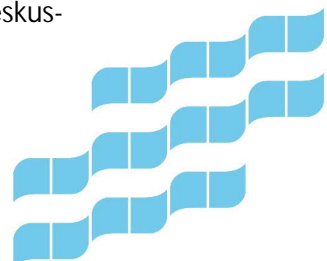

Keskusvaalilautakunnan ja TAYS Keskussairaalan välisissä keskusteluissa ei erikseen noussut esiin se, että TAYS:n alueelle on rakentumassa uusi T-rakennus ja että Pitkäniemen sairaalasta on siirtymässä potilaita TAYS:n alueelle. Tätä asiaa ei ole tuolloin puolin eikä toisin otettu huomioon. Keskusvaalilautakunnalla ei siten ole ollut tietoa TAYS:n alueelle ylipäänsä rakentuvasta uudesta T-rakennuksesta, saati muuton tarkemmasta aikataulusta. Asiasta ei ole myöskään myöhemmin ollut keskustelua keskusvaalilautakunnan ja TAYS:n välillä.

TAYS Keskussairaalan alue laitossäänestyspaikkana on kaupunginhallituksen päätöksellä 6.11.2023 jaettu kahteen alueeseen (TAYS alueet I ja II), joiden ennakoäänestykset on nimetty toimittamaan kaksi vaalitoimikuntaa (1. ja 2. vaalitoimikunta). Vastaava jako on ollut voimassa jo pitkään, koska TAYS Keskussairaalan kampusalue on laaja ja siellä on paljon yksittäisiä/osastoja. Tarkemmat sairaala-alueen rakennus-, yksikkö- ja osastojaot sekä potilasmäärät selviävät 1. ja 2. vaalitoimikunnille lähetetyistä yksityiskohtaisemmasta luettelosta. Toimikunnat kiersivät sairaala-alueella useampina päivinä kuitenkin siten, että yksittäisessä yksikössä tai osastolla käytiin enintään kaksi kertaa. Vaalitoimikunnilla itsellään on laaja harkintavalta päättää kiertoaikataulujensa yksityiskohdista neuvotellessaan äänestyksen järjestelyistä laitosten henkilökunnan kanssa. Vuoden 2024 presidentinvaalin äänestysaktiivisuus arvioitiin etukäteen edellisiä vaaleja suuremmaksi, mistä syystä molemmat vaalitoimikunnat väljensivät omia kiertoaikataulujaan edellisiin vaaleihin verrattuna ja mahdollistivat näin käytettäväksi enemmän aikaa yksittäisellä osastolla.

Vaalitoimikunnan tehtävänä on oikeusministeriön vaaliohjeen 3 mukaan - suunnitellessaan ennakoäänestyksen järjestämistä laitoksissa - ottaa hyvissä ajoin yhteys asianomaisen laitoksen johtoon ja pyrkiä toimeenpanemaan äänestys niin tarkoituksenmukaisella tavalla kuin se kulloinkin on mahdollista. Käytännössä vaalitoimikunnan tulee muun muassa sopia laitosäänestyksen aikataulusta, äänestystilan sijainnista, äänestyksen järjestämisestä osastoilla ja potilashuoneissa, tarvittavista opasteista ja tiedottamisesta sekä muista äänestyksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Käytännössä laitoksiin ovat olleet yhteydessä vaalitoimikuntien puheenjohtajat. Monessa tapauksessa laitokset ja niiden osastot sekä henkilöstö ovat vaalitoimikunnille tuttuja edellisistä vaaleista ja yhteistyön menettelytavat ovat vakiintuneet.

1. vaalitoimikunta on informoinut TAYS Keskussairaalaan presidentinvaalin ennakoäänestysaikatauluista 4.1.2024. Viralliset kuulutukset vaalitoimikunta on vienyt TAYS Keskussairaalan osastoille 9.1.2024. Osastojen seinille nähtäville asetetuista

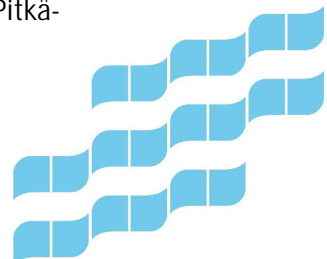

kuulutuksista on käynyt ilmi tarkat rakennus-/osastokohtaiset ennakoäänestysajankohdat. Samassa yhteydessä on nähtävillä viety myös presidentinvaalin ensimmäisen vaalin ehdokasluettelo. Tuossa vaiheessa ei sairaalan ja toimikunnan välillä ole käyty keskustelua T-rakennuksen (psykiatriset osastot) huomioon ottamisesta presidentinvaalin ennakoäänestyksessä. Vaalitoimikunnalla ei siten ole ollut tietoa uudesta rakennuksesta tai siitä, että siellä pitäisi mahdollisesti järjestää ennakoäänestys.

Edellä mainittujen laitosaänestysjärjestelyiden lisäksi TAYS Keskussairaalan alueella, pääaulassa, on kaupunginhallituksen 23.10.2023 § 426 päättämä yleinen ennakoäänestyspaikka. TAYS:n alueella liikkuu runsaasti mm. sairaalan henkilökuntaa sekä potilaiden omaisia ja muita vieraita, mistä syystä kaupunginhallitus on katsonut tarkoituksenmukaiseksi tarjota yleinen ennakoäänestysmahdollisuus kaikille sairaala-alueella liikkuville. TAYS Keskussairaalan yleinen ennakoäänestyspaikka oli mukana ensimmäisen kerran vuoden 2023 eduskuntavaaleissa ja nyt uudelleen vuoden 2024 presidentinvaalissa. Yleinen ennakoäänestyspaikka ei liity laitosaänestyksen järjestämiseen TAYS:n alueella, vaan se on edellä mainitulla tavalla tarkoitettu palvelemaan muita äänestäjiä kuin sairaalassa hoidettavana olevia potilaita. On kuitenkin havaittu, että monet paremmin liikkumaan kykenevät potilaat ovat käyneet äänestämässä pääaulan yleisessä ennakoäänestyspaikassa, jolloin he ovat voineet vapaammin valita oman äänestysajankohtansa. TAYS Keskussairaalan yleinen ennakoäänestyspaikka oli presidentinvaalissa avoinna molemmissa vaaleissa arkisin kello 8.00-20.00, lauantaisin kello 9.00-18.00 sekä sunnuntaisin kello 10.00-18.00.

TAYS Keskussairaalan T-rakennus (psykiatriset osastot) ennakoäänestyspaikkana

Edellä kerrotun mukaisesti Tampereen kaupungin vaaliviranomaisilla ei ollut tiedossa TAYS Keskussairaalan T-rakennuksen valmistuminen ja sen ottaminen käyttöön presidentinvaalin 2024 ensimmäisen vaalin ennakoäänestysaikana. Keskusvaalilautakunta sai perjantaina 19.1.2024 (presidentinvaalin ensimmäisen vaalin 3. ennakoäänestyspäivä) yhteydenoton TAYS Keskussairaalan hoitohenkilökunnalta. Tuolloin kävi ilmi, että Nokian kaupungin alueella sijainneesta Pitkäniemen sairaalasta oli ollut kyseisellä viikolla käynnissä muutto TAYS Keskussairaalan alueelle valmistuneeseen uuteen T-rakennukseen. Edelleen kävi ilmi, että ilmoittajan mukaan Pitkäniemen sairaalassa oli järjestetty presidentinvaalin ensimmäisen vaalin ennakoäänestys keskiviikkona 17.1.2024. Kuitenkin muutosta johtuen Pitkäniemen kahden osaston potilaat eivät olleet "ehtineet" äänestää kyseisenä

päivänä. Mahdollisia äänestäjiä oli ilmoittajan mukaan kymmenkunta. Keskusvaalilautakunnalta tiedusteltiin, olisiko näiden potilaiden mahdollista äänestää vielä uudessa T-rakennuksessa presidentinvaalin ensimmäisessä vaalissa. Tieto uudesta TAYS Keskussairaalan T-rakennuksesta tuli ensimmäisen kerran keskusvaalilautakunnan tietoon vasta tuolloin 19.1.2024.

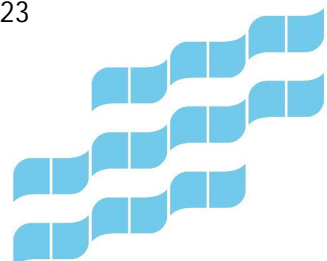
Vaalilain 48 §:n 1 momentin 3-kohdan mukaan ennakoäänestys toimitetaan ennakoäänestyksen ajanjaksona laitoksessa vähintään yhtenä ja enintään kahtena päivänä vaalitoimikunnan määrääminä aikoina. Tuohon vaalilain kohtaan nähden keskusvaalilautakunta arvioi, että kyseiset Pitkäniemen sairaalan potilaat (jotka siirtyivät kesken ennakoäänestyskierrosta TAYS:n T-rakennukseen) olivat saaneet vaalilain tarkoittaman mahdollisuuden äänestää Pitkäniemessä Nokian kaupungin vaaliviranomaisten järjestämässä laitosesäestyksessä 17.1.2024. Toisaalta psykiatriset osastot olivat nyt siirtyneet Tampereen kaupungin alueelle ja keskusvaalilautakunta piti mahdollisena, että käynnissä ollut muutto oli voinut häiritä ennakoäänestysjärjestelyitä Pitkäniemessä 17.1.2024, mistä syystä kaikki äänestämään haluavat potilaat eivät välttämättä olleet voineet siellä äänestää, kuten hoitohenkilökunta oli keskusvaalilautakunnalle kertonut. Vaalilain mukaan ennakoäänestys oli mahdollista järjestää samoilla – TAYS:n alueelle siirtyneillä – sairaalan psykiatrisilla osastoilla uudestaan ilman eri päätöksiä.

Keskusvaalilautakunta oli yhteydessä 1. vaalitoimikuntaan ja yhdessä toimikunnan kanssa päätettiin, että vaalitoimikunta järjestää ennakoäänestyksen TAYS:n alueen T-rakennuksen kahdella osastolla tiistaina 23.1.2024 kello 12.00-13.20. Keskusvaalilautakunta ilmoitti mainitusta aikataulusta TAYS Keskussairaalan kyseisille kahdelle psykiatriselle osastolle maanantaina 22.1.2024.

Presidentinvaalin toisessa vaalissa 1. vaalitoimikunta järjesti ennakoäänestyksen kaikilla T-rakennuksen psykiatrisilla osastoilla perjantaina 2.2.2024 kello 9.00-14.00. Tästä toisen kierroksen aikataulusta keskusvaalilautakunta tiedotti psykiatrisia osastoja 25.1.2024.

Ennakoäänestyksen toimittaminen T-rakennuksessa 23.1.2024

Vuoden 2024 presidentinvaalin toimittamisesta TAYS:n Keskussairaalan alueella (edellä mainitulla tavalla mukaan lukien T-rakennus) vastasi kaupunginhallituksen 6.11.2023 nimeämä luottamushenkilöistä koostuva 1. vaalitoimikunta. Vaalitoimikunnan

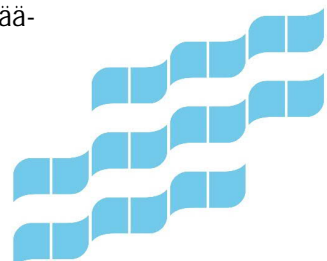

kokoonpanoon kuuluvista jäsenistä ja varajäsenistä olivat paikalla tiistaina 23.1.2024 puheenjohtaja Lana Chijanova, varapuheenjohtaja Jorma Artama, jäsen Kari Sinkkilä sekä 2. varajäsen Iris Pajunen. Vaalitoimikunnan jäsenistä monet ovat olleet TAYS:n alueen vaalitoimikunnissa mukana useissa edellisissä vaaleissa, joten heillä oli kokemusta sekä yleisesti laitosten äänestyksen toimittamisesta että erityisesti ennakoäänestyksen toimittamisesta TAYS:n toimintaympäristössä.

Vaalitoimikunta on selvityksessään 18.2.2024 kertonut ennakoäänestyksen toimittamisesta 23.1.2024 seuraavasti:

- *Ennakoäänestys sairaalan kampuksilla vaalitoimikunnalla meni seuraavasti: yksi jäsen kävi etukäteen jokaisessa potilashuoneessa kysymässä halukkaita ennakoäänestämään joko yksin (hoitajan luvalla) tai hoitajan kanssa. Sitten vaalitoimikunnan PJ, VPJ ja jäsenet menevät huoneeseen, missä oli halukas äänestäjä, ja suorittavat äänestysprosessin lain mukaan (kolme henkeä paikalla, sermi näkösuojana jne).*
- *Psykiatrisella osastoilla vaalitoimikunnan jäseniä ei päästetty huoneittain kysymään ennakoäänestyksen halukkaita, vaan henkilökunta oli itse käynyt kysymässä potilailta halukkuutta. Vaalitoimikunta odotti aulassa, mutta varmistelivat, että jokaiseen huoneeseen on koputettu ja ehdotettu äänestämistä, jos kyseinen henkilö ei ollut vielä äänestänyt. Vaalitoimikunnalle ja äänestäjille oli järjestetty äänestyspaikka: toisella osastolla tila oli monitoimihuoneessa ja toisella osastolla yleisaulassa. Ennen äänestystä oli varmistettu potilaan henkilöllisyys, ja sen jälkeen hän oli äänestänyt. Kun kaikki halukkaat olivat äänestäneet, oli henkilökunnalta varmistettu, että ketään halukkaita ei jäänyt äänestämättä. Vaalitoimikunta siirtyi seuraavalle kohdalle suorittamaan ennakoäänestys muille potilaille.*
- *Psykiatrisella osastolla äänestäjän halua ja kykyä äänestää arvioi osaston henkilökunta. Henkilökunta kutsui ja opasti äänestäjät äänestyspaikalle. Yksikään äänestys ei keskeytynyt tai kukaan ei kieltäytynyt äänestystilanteessa. Vaalitoimikunta varmistaa henkilökunnalta joka kerta TAYSin osastoilla ennen poislähtöä, että kaikki halukkaat äänestämään on äänestäneet.*

Oikeusministeriön vaaliohjeessa 3 (Ennakoäänestys laitoksessa) sekä keskusvaalilautakunnan järjestämässä koulutustilaisuuksissa 13.12.2023 ja 11.1.2024 on käsitelty muun muassa sitä, kuka saa äänestää laitoksessa ja miten varmistetaan, että kaikki laitoksen äänestämään haluavat potilaat saavat äänestää.

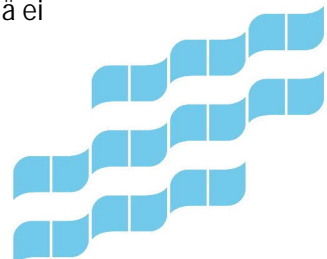

Oikeusministeriön vaaliohjeen mukaan laitoksessa ennakkoäänestys on tarvittaessa järjestettävä myös eri osastoissa ja potilashuoneissa tapahtuvaksi. Sopivimmin ennakkoäänestys esimerkiksi sairaalassa järjestettäneen siten, että vaalitoimikunta aluksi ottaa äänestäjiä vastaan laitoksen ruokasalissa tai muussa suurehkossa, tarkoitukseen soveltuvassa huoneessa ja käy tämän jälkeen erikseen niiden liikuntakyvyttömien vuodepotilaiden luona, jotka ovat ilmoittaneet olevansa halukkaat käyttämään äänioikeuttaan. Sopiva hetki mennä sisälle potilashuoneeseen ja tarvittavat hygieniajärjestelyt on tapauskohtaisesti vielä varmistettava esimerkiksi hoitohenkilökunnalta.

Ohjeissa todetaan edelleen, että laitoksissa, kuten esimerkiksi psykiatrisissa sairaaloissa, voi olla hoidettavana potilaita, joiden tila äänestyksen toimittamishetkellä on sellainen, etteivät he yleisten periaatteiden mukaan voi käytännössä suorittaa oikeudellisesti merkittäviä toimia, jollainen äänestäminen yleisissä vaaleissa on. Vaalitoimikunnan on näissä tapauksissa tapauskohtaisesti ratkaistava, kykeneekö henkilö äänestämään. Ennen asian ratkaisemista vaalitoimikunnan on suositeltavaa tapauskohtaisesti pyytää kyseisen äänioikeutetun tilaa tuntevan hoitohenkilökunnan tai muun asiantuntijan arviota asiasta. Käytännössä vaalitoimikunta harkinnassaan joutuu vahvasti nojautumaan tähän arviointiin. Lisäksi on muistettava, ettei vaalitoimikunnalla ole oikeutta pääsyyn äänioikeutetun terveys- tai hoitotietoihin. Viimekätinen harkintavalta äänestyksen toimittamisesta on kuitenkin aina vaalitoimikunnalla.

Keskusvaalilautakunnan koulutuksissa on lisäksi tuotu esiin, että vaikka laitoksen henkilökunta olisi sitä mieltä, ettei laitoksessa ole yhtään äänestystä haluavaa tai äänestykseen kykenevää potilasta, tulisi vaalitoimikunnan silti pyrkiä tapauskohtaisesti selvittämään, onko tilanne tosiasiaa tämä. Toisaalta vaalitoimikunnan tulee kuitenkin ottaa huomioon oikeusministeriön ohjeissaan korostama lähtökohta siitä, että toimikunnan tulee toimia yhteistyössä hoitohenkilöstön kanssa. Monissa tilanteissa vaalitoimikunta joutuu käytännössä tukeutumaan hoitohenkilökunnan arviointiin tapauksen ratkaisemisessa. Esimerkiksi jos äänioikeutettu on lääkärin määräämässä eristyksessä tai karanteenissa, hän voi äänestää vain, jos laitoksen terveydenhuoltohenkilökunta sen sallii.

Kuten vaalitoimikunta on selvityksessään kertonut, käy se normaalisti TAYS Keskussairaalan alueen osastoilla itse tarvittaessa jokaisessa potilashuoneessa varmistamassa, onko huoneessa äänestämään halukkaita potilaita. Kuitenkin psykiatrisilla osastoilla tämä ei ollut onnistunut, koska hoitohenkilökunta ei ollut päästänyt vaalitoimikunnan

jäseniä näin tekemään. Toimikunta on joutunut poikkeuksellisesti jättämään potilashuonekierrokset väliin. Tämä on kuitenkin ollut ymmärrettävää, koska sairaalan psykiatrisilla osastoilla voi olla sellaisia potilaita, joiden luokse ei ole sallittua mennä edes äänestystarkoituksessa.

Kantelun kohteena olevassa tapauksessa vaalitoimikunnan tietoon ei ole tullut, että paikan päällä psykiatrisilla osastoilla olisi ollut vielä joku äänestämään haluava potilas. Tämän vuoksi vaalitoimikunta ei ole voinut edes harkita sitä, olisiko ollut kaikesta huolimatta jokin vaihtoehtoinen tapa järjestää äänestys kyseisen äänioikeutetun luona esimerkiksi hoitohenkilöstön toimiessa äänestäjän avustajana.

Kantelija on kantelussaan kertonut saaneensa hoitajalta kieltävän vastauksen äänestyspyyntöönsä tiistaina 23.1.2024 noin kello 15.10. Mikäli tämä pitää paikkansa, ei vaalitoimikunta ole enää tuolloin ollut psykiatrisilla osastoilla. Etukäteen osastoille oli ilmoitettu, että äänestys järjestetään tiistaina 23.1.2024 kello 12.00-13.20 välisenä aikana. Vaalitoimikunnan tämän pöytäkirjan mukaan ennakoäänestys TAYS Keskussairaalan osastoilla on päätetty tiistaina 23.1.2024 kello 13.50.

Kanteluasiakirjoista ei myöskään käy ilmi kantelijan henkilöllisyys, mistä syystä keskusvaalilautakunta ei ole voinut selvittää, onko kantelija mahdollisesti äänestänyt presidentinvaalin 2024 ensimmäisessä ja/tai toisessa vaalissa.

Johtopäätökset

Kaikki edellä mainittu huomioon ottaen Tampereen kaupungin keskusvaalilautakunnan käsitys on, että sekä keskusvaalilautakunta itse että 1. vaalitoimikunta ovat toimineet laitosäänestyksen järjestämisessä vaalilain ja oikeusministeriön ohjeiden mukaisesti.

Tampereella 11.3.2024

TAMPEREEN KAUPUNGIN KESKUSVAALILAUTAKUNTA

